

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Lakiuudistuksen yleiset tavoitteet ja päämäärät ovat hyväksyttäviä, mutta esitys sisältää sääntelyä, jonka vaikutukset ovat julkisen sektorin kustannussäästöjen osalta päinvastaisia sekä huoltovarmuutta heikentäviä.

Erityisesti tämä koskee sidosyksikköhankintoja koskevaa sääntelyä. Sidosyksiköiden kautta hankitut palvelut ovat kunnille taloudellinen ja tarkoituksenmukainen tapa järjestää palvelut yhdessä muiden kuntien kanssa, koska se 1) mahdollistaa palvelualakohtaiset erot joustavasti huomioiden riittävän asukaspohjan muodostamisen palvelujen ja niihin liittyvien hankintojen järjestämiselle, 2) vähentää samalla hankintatoimen ja palvelujen järjestämisen hallinnollisia kustannuksia ja 3) tuo hankintayksiköille riittävän neuvotteluvoiman palveluntarjoajien suuntaan.

Sidosyksikköjen käytön kategorinen rajoittaminen nostaa väistämättä julkisen sektorin kustannuksia. Kustannukset syntyvät yhtiöiden ja palveluiden purkamisesta ja uudelleen organisoimisesta sekä siitä, että mm. kuntien mahdollisuudet järjestää palveluja tapauskohtaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla kaventuisivat. Lisäksi kuntien neuvotteluvoima ja keskittämisestä saadut edut vähenevät.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Tältä osin on riskinä, että ehdotukset lisäävät painetta hallinnolliseen byrokratiaan ja siten lisäävät hankintojen hallintokustannuksia enemmän kuin todellisuudessa edistävät markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua. Hankintayksiköiden luontainen tarve kustannustehokkaisuuteen hankintaprosessiin ja tarve saada mahdollisimman tarkoituksenmukaisia tarjouksia ovat em. suosituksenomaisia menettelyjä toimivampia motivaatiotekijöitä markkinakartoitukseen ja huolellisiin hankintoihin. Lisäksi lainsäädännöllinen pakko uusien vain yhden tarjouksen tuottaneita tarjouskilpailuja viivästyttää hankintaprosesseja ja lisää niiden kustannuksia tarpeettomasti.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Eivät. Tämän kaltaisten suositusten kirjaaminen lainsäädäntöön ei ole millään tavalla tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi markkinakartoituksen osalta tulee säätää vain siitä, mitkä ovat sallittuja ja mitkä eivät sallittuja keinoja toteuttaa sitä. Muilta osin sopivampi paikka esityksen mukaisille kirjauksille ovat erilaiset ”hyvän hankintatavan oppaat” tms. säädöstekstien ulkopuoliset julkaisut ja soveltamisohjeet.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Se ei ole lainkaan toteuttamiskelpoinen esityksen mukaisena. Sidosyksiköiden kautta hankitut palvelut ovat kunnille taloudellinen ja tarkoituksenmukainen tapa järjestää palvelut yhdessä muiden kuntien kanssa, koska se 1) mahdollistaa palvelualuekohtaiset erot joustavasti huomioiden riittävän asukasohjan muodostamisen palvelujen ja niihin liittyvien hankintojen järjestämiselle, 2) vähentää samalla hankintatoimen ja palvelujen järjestämisen hallinnollisia kustannuksia sekä 3) tuo hankintayksiköille riittävän neuvotteluvoiman palveluntarjoajien suuntaan. Erityisen haitallinen ehdotus on toimialoille, jotka kytkeytyvät suoraan huoltovarmuuden ja yhteiskunnan teknisen infrastruktuurin toimintaan. Tästä esimerkkinä on jätehuoltoala ml. jätevesihuolto. Vähimmäisvaatimuksena on em. toimialojen jättäminen yksiselitteisesti pois po. sääntelyn piiristä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Olemassa olevia toimivia kuntayhteistyörakenteita joudutaan purkamaan ja luomaan uusia epätarkoituksenmukaisia rakenteita näiden tilalle. Tämä tarkoittaa luonnollisesti hallinnollisten kustannusten kasvamista sekä tarjoushintoihin kohdistuvaa kasvupainetta ja siten esimerkiksi jätehuollon osalta kuluttajahintojen nousua.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Someron kaupunki järjestää jätehuollon kuulumalla Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy:öön noin 7 %:n omistusosuudella. Em. yhtiön omistaa 16 kuntaa, joista 4 ylittää 10 %:n omistusosuuden. Vuosikymmenten aikana muotoutuneet tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset rakenteet jouduttaisiin purkamaan ja luomaan tilalle useampia jätehuoltoyhtiöitä, jolloin alueen hallintokustannukset luonnollisesti kasvaisivat huomattavasti, mikä nostaisi kuluttajahintoja. Kuluttajahintoja nostaisi tällä alueella myös toiminnallisen kokonaisuuden pirstoutuminen siitä syystä, että mm. jätteiden keräysreitit eivät todennäköisesti enää muotoutuisi yhtä tarkoituksenmukaisiksi kuin nykyään on mahdollista.

Someron kaupungin osalta muille toimialoille ei kohdistuisi oleellisia vaikutuksia. On huomioitava, että tekeillä olevan hankintalain muutokset lisäksi sote-uudistuksen kiinteistöjä koskevan siirtymäajan päättymisen (hyvinvointialueelle vuokrattavien kiinteistöjen yhtiöittäminen) tulee muuttamaan kiinteistöhuoltopalvelujen osalta toimintakenttää siten, että nämä kiinteistöt käytännössä jäävät sidosyksikköhankintojen ulkopuolelle, mikä vähentää kuntien mahdollisuuksia tuottaa palveluja sidosyksikköhankintojen kautta.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Suunnitelmia ei ole. Edelliseen vastaukseen viitaten uhkana olisi alueen jätehuoltoyhtiön pilkkominen osiin ja samalla tarkoituksenmukaisen yhteistoiminta-alueen hajoaminen.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Uudistuksesta seuraisi pelkästään merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia haittoja, jotka uhkaisivat kunnan muiden palvelujen riittävää rahoitusta ja koko hyvinvointiyhteiskunnan toiminnallista, taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä kestävyyttä.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Eivät ole riittävät. Siirtymäaikaa tarvittaisiin esimerkiksi jätehuollon uudelleen järjestämiseen noin 10 vuotta huomioiden, että olemassa ei ole toimivia markkinoita ja rakenteita, jotka takaisivat palvelujen kustannustehokkaan saatavuuden tai jopa saatavuuden ylipäänsä kaikille uusille jätehuollon toimialueille.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Uusien yhtiöiden ja niiden toiminnallisuuden luominen, uusien viranomaisrakenteiden/organisaatioiden luominen, uudenlaisesti hajautuneeseen kysyntään vastaavan markkinakentän muotoutuminen siellä toimivien yritysten kautta.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Kyllä tulisi. Huoltovarmuuteen ja yhteiskunnan infrastruktuuriin (mm. jätehuolto, jätevesihuolto, energia) suoraan kytkettyjen toimialojen jättäminen säätelyn ulkopuolelle.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Ei. Edeltäviin vastauksiin viitaten esitys uhkaa näiden tarpeiden täyttymistä.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Suikkanen Sami
Someron kaupunki